

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності і фінансів

Власова Н.О.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

з дисципліни Економіка підприємництва
(шифр і назва навчальної дисципліни)
напряму підготовки **6.030601 Менеджмент**
(шифр і назва напряму підготовки)

Затверджено
Кафедрою менеджменту
Зовнішньоекономічної діяльності і фінансів
Протокол № 1 від 30 серпня 2014 р
Зав. кафедри _____ проф. Міщенко В.А.

Харків - 2014

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ

Курсова робота складається із двох основних частин: теоретичної та розрахунково-аналітичної. Вона виконується студентом самостійно на основі особистого вивчення спеціальної літератури за вибраною темою. Література до теми курсової роботи підбирається самим студентом, а її список приводиться наприкінці роботи.

Практична (аналітична) частина роботи виконується на основі загальної статистичної інформації, яку студент збирає самостійно на основі офіційних публікацій та на сайті Держкомстату України (www.ukrstat.gov.ua), відповідно до теми та завдання курсової роботи. Крім цього, керівник курсової роботи від кафедри може доповнити завдання додатковою економічною інформацією для виконання відповідних розрахунків та аналітичних висновків. Обробку інформації, її оформлення та усі необхідні розрахунки студент виконує самостійно.

Під час роботи над теоретичною частиною з метою поглибленого вивчення й висвітлення розглянутих питань необхідно поряд з навчальною літературою використовувати монографії, що відповідають темі, довідкові матеріали (енциклопедії, довідники, статистичні збірники), новинки періодичної преси (журнальні й газетні статті). У списках використаної літератури, що повинен включати не менш десяти найменувань, варто вказувати тільки ті джерела, які згадуються або на які є посилання в роботі.

При рішенні питань зі структури курсової роботи та змісту окремих його розділів необхідно керуватися зразковим планом та завданням.

Курсова робота повинна складатися із трьох-чотирьох підрозділів: теоретичної частини (1-2-е питання); аналітично-розрахункової частини з використанням практичних матеріалів суб'єктів підприємницької діяльності, що наведені у завданні (3-е питання), в якій визначаються зміни, що відбулися, певна система факторів, що впливає або вплинула, на визначені зміни; частини, в якій обґрунтовуються теоретичні та практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалювання розглянутих питань або поліпшення стану досліджуваного суб'єкту підприємницької діяльності (4-е питання). Крім перерахованих основних підрозділів, курсова робота повинна містити вступ, висновки, список використаної літератури й зміст.

2. МЕТОДИКА ВИКЛАДУ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Рекомендується наступна методика викладу розділів курсової роботи.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, показується її значимість в умовах сучасного стану економіки України. Чітко формулюються мета й завдання, що підлягають рішенню в курсовій роботі, називаються об'єкт та методи економічних досліджень, які застосовуються в процесі її виконання.

У першому підрозділі на основі результатів вивчення зазначених у списку використаної літератури джерел і отриманих знань з дисциплін економічної теорії, економіки підприємництва та інших економічних

дисциплін розкриваються основні теоретичні положення теми курсової роботи, висвітлюється стан досліджуваної проблеми в цілому, узагальнюються різні точки зору на сутність питань, що викладаються, формулюється власна думка студента стосовно них.

При обґрунтуванні теоретичних положень не можна обмежуватися тільки навчальною літературою. Необхідно звертатися до монографій, збірників наукових праць, журнальних статей та іншої літератури за темою, що вивчається. У тексті роботи треба наводити посилання з обов'язковою вказівкою номеру джерела у списку літератури у квадратних дужках (наприклад: «Професор Бланк І.О. визначив прибуток як.....» [1, с. ...]),. Під час розгляду та розкриття змісту понять, сутності питань, що викладаються, спиратися та посилатися на літературні джерела. При цьому особливу увагу потрібно приділити дискусійності поглядів, характеристиці різних точок зору й підходів різних авторів до висвітлення тих або інших питань.

Виклад теоретичних положень теми курсової роботи доцільно будувати за принципом постійного переходу від загальнотеоретичних положень до конкретних прикладних. У відповідності до завдання на теоретичному рівні обґрунтувати свою позицію, виходячи з якої, буде проводитися аналіз стану розглянутих питань у досліджуваному суб'єкті підприємницької діяльності.

У другому підрозділі відповідно до завдання, на основі статистичної інформації (Держкомстату України), досліджується проблема на рівні національної економіки, що дає підґрунтя для визначення загальних зовнішніх умов функціонування суб'єктів підприємницької діяльності; розкриваються основні підходи до аналізу показників, що вивчаються: мета, завдання, послідовність та методи аналізу, формули для розрахунку показників, що необхідні для аналітичного та статистичного дослідження проблеми. Студент повинен досконально вивчити спеціальну літературу з аналізу господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, статистичні методи досліджень в економіці.

У підрозділі наводяться загальні відомості про об'єкт дослідження (суб'єкт підприємницької діяльності) за інформацією завдання. Розробляються аналітичні таблиці, в яких визначаються основні абсолютні та відносні показники, що характеризують стан, динаміку та структурні зміни. Це дозволяє зробити узагальнюючі висновки щодо тенденцій розвитку, слабких та сильних сторін, ефективності господарювання суб'єкту підприємницької діяльності за проблемою, що визначена темою курсової роботи.

На основі вивчення літературних джерел узагальнено викладаються можливі чинники (фактори), які впливають на економічні явища, що досліджуються у курсовій роботі. Особливу увагу слід приділити глибокому аналізу факторів, що позитивно або негативно вплинули на стан та зміни показників суб'єкта підприємницької діяльності, що аналізується.

Аналіз факторів, що вплинули на зміни результативних показників, і їх економічна оцінка повинні бути глибокими, конкретними та

цілеспрямованими. Не можна підмінювати аргументовані докази та висновки про стан досліджуваного питання простою констатацією фактів про рівень і динаміку показників, що характеризують це питання. З метою поглиблення аналізу та підвищення вірогідності висновків рекомендується широко використовувати методи факторного аналізу.

Матеріали, що приводяться в другому розділі, повинні бути тісно пов'язані як з теоретичними й методичними положеннями, які обґрунтовуються в першому підрозділі.

Більш конкретний зміст другого підрозділу визначається темою та завданням курсового проекту.

У третьому підрозділі обґрунтовуються загальні шляхи та конкретні рекомендації, спрямовані на поліпшення показників, що характеризують досліджуване явище, процес, й підвищення ефективності виробництва і господарювання у суб'єкті підприємницької діяльності.

У цьому підрозділі на основі результатів проведеного аналізу обґрунтовуються пропозиції студента по збільшенню обсягів виробництва продукції, скороченню її втрат, підвищенню якості, зниженню собівартості, раціональному використанню ресурсів, росту продуктивності праці, рентабельності виробництва й т. ін. Обов'язковим елементом при виконанні цього розділу повинне бути економічне обґрунтування та оцінка запропонованих заходів.

Зміст третього підрозділу залежить від теми роботи та об'єкту дослідження. Однак поза залежністю від розходжень у темах особливу увагу при виконанні цього розділу рекомендується звернути на обґрунтування шляхів поліпшення стану досліджуваних проблем на суб'єктах підприємницької діяльності за рахунок удосконалювання всіх ланок економічного механізму господарювання, упорядкування внутрішньогосподарських економічних відносин, впровадження нових прогресивних форм організації виробництва та реалізації продукції, удосконалення системи матеріального стимулювання праці, мотивації виробничої діяльності в цілому в умовах функціонування ринкової економіки та особливостей зовнішнього середовища національної економіки.

Завершальним розділом курсової роботи є висновки.

У цьому розділі в короткій формі викладаються основні результати проведених досліджень, розроблених рекомендацій.

Висновки повинні органічно вписуватися в зміст курсової роботи, завершуючи й узагальнюючи її, бути короткими, конкретними та викладатися у вигляді окремих пунктів, кожний з яких розміщується в одному-двох абзацах.

Окремі положення та пропозиції курсової роботи доцільно ілюструвати схемами, діаграмами, графіками й іншими наочним матеріалом.

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

У курсовій роботі мають бути відображені всі перераховані розділи.

Титульний аркуш курсової роботи потрібно оформляти за формою, наведеною у додатку А.

Завдання до курсової роботи оформляється згідно з додатком Б.

Зміст курсової роботи складається на підставі затвердженого керівником плану. Зміст містить назви підрозділів та номери початкових сторінок вступу, усіх підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків (якщо вони є).

Курсову роботу роздруковують на одному боці аркуша формату А-4 (210*297мм) через 1,5 комп'ютерні міжрядкові інтервали. Мінімальна висота шрифту відповідає 14-му розміру комп'ютерного шрифту (у таблицях 12-й). Поля повинні бути таких розмірів: ліворуч – 2,5 мм, праворуч – 1,5 мм, зверху і знизу – 2,0 мм. Заголовки структурних частин роботи друкуються великими літерами симетрично по тексту. Наприклад, «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА», «РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНО-РОЗРАХУНКОВА ЧАСТИНА», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ».

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака №. Нумерація має бути наскрізною і враховувати титульний аркуш та завдання. На титульному аркуші, завданні та змісті номер сторінки не ставиться, рисунки і таблиці включаються у загальну нумерацію. Номер сторінки проставляється у правому верхньому куті без будь-яких знаків (крапки, рисунки, дужки). Нумерація підрозділів, рисунків, таблиць і формул повинна складатись із номера розділу та свого порядкового номеру. Наприклад, у розділі 1 номери таблиць, рисунків і формул позначаються номерами 1.1, 1.2 і т. ін. Відповідно у розділі 2 позначаються 2.1, 2.2 і т. ін.

Список використаної літератури складається у алфавітному порядку за прізвищами авторів відповідно до загальних вимог до наукових видань. Наприклад:

1. Брігхем, Є. Ф. Основи фінансового менеджменту [Текст] / Є. Ф. Брігхем ; пер. з англ. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.

2. Вітлінський, В. В. Моделювання економіки [Текст] : навч. посібник / В. В. Вітлінський. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с.

3. Гальчинський, А. С. Інноваційна стратегія українських реформ [Текст] / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К. : Знання України, 2002. – 326 с.

4. Дайновський, Ю. А. Маркетингові прийоми цінової політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tourlib.net/books_others/dajnovsky5.htm>.

5. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера [Текст] / За ред. Р. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000. – 704 с.

6. Корінев, В. Л. Методичний підхід до ціноутворення в умовах нестабільної економіки [Текст] / В. Л. Корінев // Держава та регіони. Сер. :

Загальний обсяг курсової роботи повинен складати 30-35 сторінок.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Історичні та економічні передумови розвитку та роль підприємництва в суспільстві.
2. Мотивація та цілі підприємницької діяльності.
3. Природа підприємницького доходу та ризик як ключові аспекти підприємництва.
4. Зовнішнє середовище функціонування суб'єктів підприємницької діяльності та його аналіз.
5. Економічні механізми регулювання підприємницької діяльності
6. Підприємницький тип відтворення.
7. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні.
8. Види та форми підприємницької діяльності на Україні.
9. Роль та ефективність малого бізнесу.
10. Мережеві форми організації підприємництва.
11. Ефективність основних бізнес-процесів суб'єктів підприємництва.
12. Необоротні активи (основні фонди) суб'єктів підприємницької діяльності та ефективність їх використання.
13. Оборотні активи (оборотні засоби) суб'єктів підприємницької діяльності.
14. Персонал (трудові ресурси) суб'єктів підприємництва та ефективність їх використання.
15. Джерела залучення капіталу суб'єктів підприємницької діяльності та ефективність його використання.
16. Взаємозв'язок обсягу ресурсів та обсягів виробництва. Виробнича потужність суб'єкту підприємництва.
17. Собівартість продукції та витрати суб'єктів підприємництва й шляхи їх оптимізації.
18. Прибуток та рентабельність підприємницької діяльності й шляхи їх підвищення.
19. Конкурентоспроможність суб'єктів підприємницької діяльності та шляхи її підвищення.
20. Інфраструктура підприємницької діяльності її роль та розвиток на Україні.
21. Бізнес-планування як інструмент підприємницької діяльності.
22. Інвестиції як джерело розвитку суб'єктів підприємницької діяльності
23. Ризики підприємницької діяльності та засоби їх зменшення.
24. Банкрутство та ліквідація суб'єктів підприємницької діяльності.

5. ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

ТЕМА КУРСОВОЇ РОБОТИ: «ПРИБУТОК ТА РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ»

Мета курсової роботи. Закріпити на практиці отримані теоретичні знання. На основі аналізу даних річних звітів та інших матеріалів конкретного суб'єкту підприємницької діяльності розрахувати значення показників прибутку та рентабельності, проаналізувати їх динамічні зміни, визначити вплив основних факторів на ці зміни та обґрунтувати шляхи підвищення прибутковості у майбутньому.

Зразковий план

Вступ

1. Економічна природа прибутку суб'єктів підприємницької діяльності (поняття, основні функції та види, джерела формування та напрями використання, показники виміру).

2. Аналіз динаміки та формування показників прибутку та рентабельності суб'єкту підприємницької діяльності.

3. Основні зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на розмір прибутку та рентабельності.

4. Резерви та шляхи підвищення прибутковості суб'єкту підприємницької діяльності

Висновок

Список використаної літератури

Методичні вказівки щодо виконання розділів курсової роботи

У вступі обґрунтувати актуальність теми курсової роботи: показати роль та значення показників прибутковості суб'єктів підприємницької діяльності у процесі їх функціонування та розвитку. Чітко сформулювати мету й завдання курсової роботи.

У першому розділі викласти теоретичні положення щодо розкриття економічної природи прибутку та показників рентабельності суб'єктів підприємницької діяльності, а саме: розкрити економічну сутність понять; визначити основні функції та види прибутку; надати характеристику джерелам формування та напрямам використання; охарактеризувати показники виміру та ін. Використовуючи інформацію Держкомстату України (www.ukrstat.gov.ua; публікації; статистика фінансів підприємств; статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» у 2013 р.) у табличній формі навести статистичні показники, що характеризують рівень

прибутковості за основними видами економічної діяльності за 2010-2013 рр., зробити висновки щодо галузевих особливостей формування та динаміки цих показників (зразок - таблиця 1).

У другому розділі на теоретичному рівні: розкрити необхідність, цілі та завдання аналізу прибутку та рентабельності на рівні суб'єктів підприємницької діяльності; надати характеристику основним етапам цього процесу. Використовуючи інформацію звіту про фінансові результати ТОВ «АКВА» (таблиця 2), яке займається виробництвом потужних насосів для водопостачання, обчислити прибуток від операційної та звичайної діяльності до й після оподаткування, а також чистий прибуток у 2012 та 2013 роках. Розробити аналітичні таблиці, які дозволять дослідити динаміку абсолютних показників прибутку та показників рентабельності продажів, інвестованого та власного капіталу. Проаналізувати зміни у структурі доходів та витрат.

У третьому розділі надати класифікацію основних зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на розмір прибутку та рівень рентабельності суб'єктів підприємницької діяльності; охарактеризувати та навести формули розрахунків щодо кількісного визначення впливу на розмір показників прибутку змін різних видів доходів та витрат. Виконати ці розрахунки для ТОВ «АКВА», які необхідно оформити відповідною таблицею, зробити висновки щодо визначення найбільш суттєвих факторів, що вплинули на зміни чистого прибутку у 2013 році відносно 2012 року. Використовуючи інформацію про зміни цін та тарифів (додаток Б), визначити, яким чином вони впливають на суму прибутку від операційної діяльності та рентабельність продажів.

У четвертому розділі, використовуючи дані попередніх розділів, результати аналізу динаміки й структури доходів, витрат та прибутку, показників рентабельності у досліджуваному підприємстві, необхідно докладно обґрунтувати шляхи можливого підвищення прибутковості. Причому, поряд з характеристикою загальних напрямків підвищення прибутковості у виробничих підприємствах, необхідно обґрунтувати конкретні заходи для підприємства, що досліджувалося.

При обґрунтуванні шляхів підвищення абсолютних та відносних показників прибутковості приділити увагу вдосконаленню елементів економічного механізму господарювання на макро- та мікроекономічному рівнях, впровадженню сучасних форм організації виробництва.

Висновки оформляються відповідно до загальних вимог методичних вказівок щодо виконання курсової роботи.

Таблиця 1 – Фінансові результати та рентабельність операційної діяльності суб'єктів підприємництва за основними видами економічної діяльності в Україні за 2010-2013 р.р.

Види економічної діяльності	2010		2011		2012		2013	
	млн. грн	%%	млн. грн	%%	млн. грн	%%	млн. грн	%%
Усього								
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство								
Промисловість								
Будівництво								
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку								
Діяльність транспорту та зв'язку								
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям								
Інші види діяльності, що не ввійшли до вище перелічених								

Таблиця 2 – Інформація зі звіту про фінансові результати ТОВ «АКВА» за 2012-2013 роки

Статті звіту	млн. грн	
	2012	2013
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	98,6	102,4
Податок на додану вартість	16,4	17,1
Акцизний збір	x	x
Інші вирахування з доходу	x	x
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	55,9	60,4
Валовий прибуток (збиток)		
Інші операційні доходи	1,2	0,8
Адміністративні витрати	3,7	3,1
Витрати на збут	14,6	15,2
Інші операційні витрати	6,6	5,3
Фінансові результати від операційної діяльності (прибуток або збиток)		
Доход від участі в капіталі	x	x
Інші фінансові доходи	x	x
Інші доходи	0,4	0,5
Фінансові витрати	1,1	0,9
Втрати від участі в капіталі	x	x
Інші витрати	x	x
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток або збиток)		

продовження табл. 2		
Податок на прибуток від звичайної діяльності		
Фінансові результати від звичайної діяльності (прибуток або збиток)		
Надзвичайні:	x	x
Доходи	x	x
Витрати	x	x
Податки з надзвичайного прибутку	x	x
Чистий прибуток (збиток)		

Додаткова інформація:

- ставка податку на прибуток у 2012 році складала 21%, а у 2013 році - 19%;
- середньорічна вартість інвестованого та власного капіталу підприємства у 2012 відповідно складала 84,8 та 69,5 млн. грн., а у 2013 році – 83,6 та 67,7 млн. грн;
- середньорічний індекс цін у 2013 році відносно 2012 року на готову продукцію склав 1,012, на сировину та матеріали для виробництва – 1,042, ціни та тарифи на допоміжні матеріали, комунальні послуги, теплову та електричну енергію, що використовуються поза межами виробництва – 1,033.

ТЕМА КУРСОВОЇ РОБОТИ: «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ»

Мета курсової роботи. Закріпити на практиці отримані теоретичні знання. На основі аналізу даних річних звітів та інших матеріалів конкретного суб'єкту підприємницької діяльності оцінити рівень його конкурентоспроможності відносно підприємств-аналогів, розрахувати та проаналізувати необхідні показники, визначити слабкі та сильні сторони, обґрунтувати шляхи підвищення конкурентоспроможності у майбутньому.

Зразковий план

Вступ

1. Конкурентоспроможність продукції та конкурентоспроможність суб'єктів підприємницької діяльності. Конкурентні переваги.
2. Оцінка конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності.
3. Основні зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на рівень конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності.
4. Резерви та шляхи підвищення конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності.

Висновок.

Список використаної літератури.

Методичні вказівки щодо виконання розділів курсової роботи

У вступі обґрунтувати актуальність теми курсової роботи: показати роль та значення конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності у процесі їх успішного функціонування та розвитку в умовах конкуренції. Чітко сформулювати мету й завдання курсової роботи.

У першому розділі викласти теоретичні положення щодо розкриття економічної сутності понять конкурентоспроможності продукції та конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності, їх основні риси та взаємозв'язок. Розкрити зміст та склад можливих конкурентних переваг суб'єктів підприємницької діяльності в умовах конкуренції, визначити поняття їх конкурентного статусу та конкурентної позиції.

У другому розділі на теоретичному рівні: розкрити необхідність, цілі та завдання оцінки конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності; надати характеристику основним методам та показникам процесу оцінки. Використовуючи інформацію звітності ТОВ «АКВА» (таблиця 1), яке займається виробництвом потужних насосів для водопостачання, та двох підприємств-аналогів, які працюють у тому ж сегменті ринку, обчислити основні показники щодо оцінки їх конкурентоспроможності у 2012 та 2013 роках за наступними напрямками: виробнича діяльність; кадрова робота; фінансова діяльність; комерційна діяльність; організаційно-управлінська діяльність. Розробити необхідні аналітичні таблиці, які дозволять дослідити, з використанням різноманітних методів оцінки (балів, індексів, сумі місць тощо) у рівні та динамічних змінах стану конкурентоспроможності ТОВ «АКВА», визначити його основні сильні та слабкі сторони відносно підприємств-аналогів. Зробити відповідні висновки.

У третьому розділі надати класифікацію основних зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на рівень конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності. Визначити для ТОВ «АКВА» найбільш суттєві фактори, що вплинули на зміни рівня конкурентоспроможності у 2013 році відносно 2012 року.

У четвертому розділі, використовуючи дані попередніх розділів, результатів оцінки рівня конкурентоспроможності у досліджуваному підприємстві, необхідно докладно обґрунтувати шляхи її можливого підвищення. Причому, поряд з характеристикою загальних напрямків підвищення конкурентоспроможності у виробничих підприємствах, необхідно обґрунтувати конкретні заходи для підприємства, що досліджувалося.

При обґрунтуванні шляхів підвищення конкурентоспроможності приділити увагу вдосконаленню елементів економічного механізму

господарювання на макро- та мікроекономічному рівнях, впровадженню сучасних форм організації виробництва.

Висновки оформляються відповідно до загальних вимог методичних вказівок щодо виконання курсової роботи.

Таблиця 1 – Вихідна інформація для оцінки конкурентоспроможності ТОВ «АКВА» відносно підприємств-аналогів у 2012-2013 роках

Показники	Од. вимі- ру	ТОВ «АКВА»		Підприємство 1		Підприємство 2	
		2012	2013	2012	2013	2012	2013
Доход (виручка) від реалізації продукції	млн. грн	98,6	102,4	78,2	67,9	84,8	97,3
Частка на ринку	%	14,1	13,4	11,2	8,9	12,1	12,7
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	млн. грн	82,2	85,3	65,2	56,6	70,7	81,3
Собівартість реалізованої продукції	„	55,9	60,4	43,7	38,6	49,6	57,4
Валовий прибуток (збиток)	„	26,3	24,9	21,5	18,0	21,1	23,9
Фінансовий результат від операційної діяльності	„	2,6	2,1	1,2	1,1	1,8	2,7
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	„	1,9	1,7	1,7	1,5	2,2	2,6
Чистий дохід	„	1,5	1,4	1,3	1,2	1,7	2,1
Випуск продукції	штук	2817	2768	2390	2270	2580	3050
Виробнича потужність	штук	3500	3500	2500	2500	3200	3200
Ступінь організації виробництва*	бали	7	8	7	7	7	9
Середньооблікова чисельність персоналу, усього	осіб	242	208	205	187	198	202
у тому числі: робітники	осіб	167	151	136	126	140	144
Середній вік	років	51	48	54	52	49	50
Рівень кваліфікації*	бали	6	7	7	7	7	8
Рівень забезпеченості персоналом	%	94,0	88,0	95,0	92,0	89,0	91,0
Середньомісячна заробітна плата, в цілому	грн	2324	2600	2010	2220	2356	2580
Середньорічна вартість:	млн. грн						
- основних засобів	грн	72,0	69,0	52,0	47,0	67,0	70,0
- оборотних засобів	„	11,8	11,1	8,9	7,8	9,4	9,2
- власного капіталу	„	67,4	68,1	44,2	41,4	68,5	71,6
Кількість номенклатурних позицій продукції	од	16	16	13	12	14	16
Рівень цін**	бали	8	8	6	6	7	8
Рекламна діяльність*	„	7	7	5	5	8	9
Стабільність відносин з контрагентами*	„	6	6	5	5	7	1
Конкурентоспроможність продукції*	„	8	8	7	7	8	9

продовження табл. 1							
Можливості виходу на зовнішні ринки*	„	5	5	4	4	6	7
Якість системи планування*	„	6	6	5	5	6	7
Професійний рівень керівників та спеціалістів*	„	7	8	6	7	8	8
Рівень використання сучасних інформаційних технологій в управлінні*	„	6	6	5	5	7	7

Примітка:

* - оцінка в балах визначена незалежними експертами, максимальна оцінка – 10 балів;

** - максимальну оцінку в 10 балів має найнижча ціна на продукцію на ринку.

ТЕМА КУРСОВОЇ РОБОТИ: «СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ВИТРАТИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ»

Мета курсової роботи. Закріпити на практиці отримані теоретичні знання. На основі аналізу даних річних звітів та інших матеріалів конкретного суб'єкту підприємницької діяльності розрахувати значення показників собівартості продукції та витрат, проаналізувати їх динамічні зміни, визначити вплив основних факторів на ці зміни та обґрунтувати шляхи оптимізації витрат у майбутньому.

Зразковий план

Вступ

1. Собівартість продукції та витрати суб'єктів підприємницької діяльності.
2. Аналіз поточних витрат та собівартості реалізованої продукції суб'єкту підприємницької діяльності.
3. Основні зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на розмір поточних витрат.
4. Резерви та шляхи оптимізації витрат суб'єкту підприємницької діяльності

Висновок

Список використаної літератури

Методичні вказівки щодо виконання розділів курсової роботи

У вступі обґрунтувати актуальність теми курсової роботи: показати роль та значення показників собівартості продукції та витрат суб'єктів підприємницької діяльності у процесі їх функціонування та розвитку. Чітко сформулювати мету й завдання курсової роботи.

У першому розділі викласти теоретичні положення щодо розкриття економічної природи собівартості продукції та витрат суб'єктів підприємницької діяльності, а саме: розкрити економічну сутність понять та їх взаємозв'язок; визначити роль витрат у формуванні результатів підприємницької діяльності; відокремити довгострокові та поточні витрати; навести класифікацію поточних витрат за основними ознаками та охарактеризувати основні групи витрат (приділити увагу розподілу статей витрат на постійні та змінні); охарактеризувати показники виміру та ін.

У другому розділі на теоретичному рівні: розкрити необхідність, цілі та завдання аналізу поточних витрат на рівні суб'єктів підприємницької діяльності; надати характеристику основним етапам цього процесу. Використовуючи інформацію управлінської та фінансової звітності ТОВ «АКВА» (таблиці 1 та 2), яке займається виробництвом потужних насосів для водопостачання. Розробити аналітичні таблиці, які дозволять дослідити динаміку основних груп витрат суб'єкта підприємницької діяльності за 2012-2013 роки в абсолютних (млн.. грн) та відносних показниках (у %% до чистого доходу від реалізації). Розрахувати, внести у відповідні таблиці та проаналізувати зміни у структурі витрат за наступними напрямками:

- видами економічної діяльності (операційною, фінансовою, іншими);
- економічними елементами (матеріальні, оплата праці, соціальні виплати, амортизація, інші витрати);
- за реагуванням на зміни обсягу виробництва та реалізації продукції (постійні та змінні).

Обчислити фінансовий результат (прибуток) від операційної діяльності, зробити висновки щодо впливу на нього поточних витрат та собівартості продукції у 2012-2013 роках.

У третьому розділі надати класифікацію основних зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на розмір собівартості та поточних витрат суб'єктів підприємницької діяльності. Визначити, які з них вплинули на зміни поточних витрат у ТОВ «АКВА» у 2013 році відносно 2012 року. Особливу увагу необхідно приділити механізму взаємозв'язку розміру витрат з обсягом виробництва та реалізації продукції, який, бажано, представити графічно. Пояснити, чому не завжди необхідно прагнути знижувати поточні витрати, а важливо оптимізувати їх розмір.

У четвертому розділі, використовуючи дані попередніх розділів, результати аналізу динаміки й структури витрат, абсолютних та відносних показників у досліджуваному підприємстві, необхідно докладно обґрунтувати шляхи можливої оптимізації поточних витрат. Причому, поряд з характеристикою загальних напрямків оптимізації витрат у виробничих підприємствах, необхідно обґрунтувати конкретні заходи для підприємства, що досліджувалося.

Висновки оформляються відповідно до загальних вимог методичних вказівок щодо виконання курсової роботи.

Таблиця 1 – Основні статті витрат ТОВ «АКВА» за 2012-2013 роки

млн. грн

№	Статті витрат	2012	2013
1	<i>Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції</i>	82,2	85,3
2	Собівартість реалізованої продукції	55,9	60,4
3	<i>Адміністративні витрати</i>	3,7	3,1
3.1	Витрати на оплату праці адміністративно-управлінського персоналу	0,9	0,6
3.2	Відрахування на соціальні заходи	0,3	0,2
3.3	Витрати на оренду основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, що забезпечують адміністративні потреби	x	x
3.4	Витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, що забезпечують адміністративні потреби	0,2	0,3
3.5	Амортизація основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів, що забезпечують адміністративні потреби	1,1	1,2
3.6	Витрати на страхування майна	0,2	0,2
3.7	Податки, збори та інші передбачені законодавством платежі	x	x
3.8	Загальні корпоративні витрати	0,6	0,4
3.9	Інші адміністративні витрати	0,4	0,2
4	<i>Витрати на збут</i>	14,6	15,2
4.1	Витрати на оплату праці персоналу, який забезпечує збут продукції	0,6	0,5
4.2	Відрахування на соціальні заходи	0,2	0,2
4.3	Витрати на оренду основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, що забезпечують збут продукції	0,4	0,5
4.4	Витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, що забезпечують збут продукції	0,5	0,6
4.5	Амортизація основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів, що забезпечують збут продукції	1,8	1,9
4.6	Витрати на зберігання, підсорткування, оброблення, пакування і передпродажну підготовку продукції	0,6	0,7
4.7	Витрати на транспортування	6,1	5,9
4.8	Витрати на проведення маркетингових заходів	0,8	1,1
4.9	Витрати на тару	0,7	0,8
4.10	Податки, збори та інші передбачені законодавством платежі	x	x
4.11	Інші витрати на збут	2,9	3,0
5	<i>Інші операційні витрати</i>	6,6	5,3
5.1	Витрати на дослідження та розробки	4,8	4,6

продовження табл. 1			
5.2	Собівартість реалізованої іноземної валюти	х	х
5.3	Собівартість реалізованих виробничих запасів і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу	0,7	х
5.4	Сумнівні та безнадійні борги	0,3	0,3
5.5	Інші витрати операційної діяльності	0,8	0,4
6	Фінансові витрати	1,1	0,9
6.1	Відсотки за кредит	1,1	0,9
6.2	Інші фінансові витрати	х	х
7	Витрати від участі в капіталі	х	х
8	Інші витрати	х	х
9	Інші доходи від операційної діяльності	0,4	0,5
10	Фінансовий результат від операційної діяльності		

Таблиця 2 – Основні статті собівартості реалізованої продукції ТОВ «АКВА» за 2012-2013 роки

млн. грн			
	Статті витрат	2012	2013
	<i>Собівартість реалізованої продукції</i>	55,9	60,4
1	<i>Прямі матеріальні витрати</i>	41,1	45,9
1.1	Сировина та матеріали	30,6	34,0
1.2	Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, роботи, послуги виробничого характеру	10,1	11,4
1.3	Паливо й енергія на технологічні цілі	1,6	1,9
1.4	Зворотні відходи	1,2	1,4
2	<i>Прямі витрати на оплату праці</i>	6,3	6,4
2.1	Основна та додаткова заробітна плата	4,6	4,7
2.2	Відрахування на соціальні заходи	1,7	1,7
3	<i>Інші прямі витрати (витрати на утримання та експлуатацію виробничих основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів)</i>	5,9	5,6
3.1	Амортизаційні відрахування	5,1	4,6
3.2	Витрати на утримання і експлуатацію (технічний огляд, технічне обслуговування)	0,5	0,5
3.3	Витрати на ремонти, що здійснюються для підтримання об'єктів в робочому стані	0,2	0,4
3.4	Сума сплачених платежів за користування об'єктами наданими в оперативний лізинг (оренду)	х	х
3.5	Інші витрати, пов'язані з утриманням та експлуатацією устаткування, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів	0,1	0,1
4	<i>Загальновиробничі цехові витрати</i>	2,6	2,5
4.1	Витрати на управління виробництвом (оплата праці, відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами).	1,1	0,9
4.2	Амортизація основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого (цехового) призначення	0,9	1,0
4.3	Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого (цехового)		

продовження табл. 2			
	призначення	0,1	0,1
4.4	Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих (цехових) приміщень	0,2	0,3
4.5	Витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища	0,1	0,1
4.6	Інші витрати загальновиробничого (цехового) призначення	0,2	0,1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХП»

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та фінансів

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «економіка підприємництва»

на тему «.....»

Виконав(ла) студент(ка) гр. _____

_____

(ПІБ)

Керівник _____

Харків – 20__р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХП»

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та фінансів

ЗАВДАННЯ

для виконання курсової роботи
з дисципліни «економіка підприємництва»

на тему «.....»

видане студенту _____

групи _____

Варіант № _____

Дата отримання завдання _____

Підпис студента, який отримав завдання _____

Підпис керівника проекту _____

Харків – 20__р.